

16 A RÉGI JÓ PEST

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

AZ OROSZ-JAPÁN HÁBORU.

Az 1904-es esztendő elején tört ki az orosz-japán háború. Januárban még diplomáciai tárgyalások folytak Oroszország és Japán között a koreai kérdésben. Február 7-én Japán visszahívta pétervári követét. Másnap, február 8-án a japán hadihajók Togo admirális vezetése alatt váratlanul megjelentek Port-Artur kikötőjében és bombázni kezdték a kikötőt. A kikötőt és a várost Stössel orosz tábornok védte. A háború a tengeren és a szárazföldön is megindult. Az orosz szárazföldi csapatok főparancsnoka Kuropatkin tábornok volt, a japánoké Kuroki tábornok. A japánok úgy a tengeren, mint a szárazföldön győzedelmeskedtek. Április 13-án a japánok elsüllyesztették a Petropavlovszk orosz hadihajót, amely Makarow tengernagy zászlóshajója volt. A tengernagy a vízbe fullt. Ugyancsak a vízben lelte halálát Verescsagin Vazul, az oroszok legnagyobb festőművésze, aki vendégként tartózkodott a hajón. A hajón volt Cyril orosz nagyherceg is, akinek azonban sikerült egy deszkába kapaszkodva, felszínen tartani magát, amíg megmentették. Július 28-án bombamerényletet követtek el Plehve orosz belügyminiszter ellen. Plehve Szentpétervárott a pályaudvarra hajtatott és a merénylő bombát dobott a kocsi elé. A bomba felrobbant és Plehve szilánktól találva, meghalt.

1904 október 24-én ismét tele volt az egész világ az orosz balsikerrel. A balti tengeri flottát, melynek parancsnoka Rozdesztvenszki admirális volt, a cár utnak indította a japán vizek felé. A flotta a balti tengeren, majd a keleti tengeren keresztül igyekezett az Atlanti-óceán felé, hogy a szuezi csatornán keresztül Japán felé tartson. Október 24-én, amikor a balti flotta az angol vizeken járt, Hull városnál találkozott a halászatról visszatérő angol bárkák rajával. A nagy ködben az oroszok japán torpedóknak nézték a békés halászbárkákat és bombázni kezdték azokat. Igen sok halászbárka süllyedt el és számos angol halász fulladt a tengerbe. Az angol diplomácia természetesen megtette a szükséges lépéseket, Oroszország bocsánatot kért és óriási kártérítést fizetett.

A TREBINJEI ESET.

1904-ben Boszniában, Trebinje városában visszatartották azokat a magyar katonákat, akiknek letelt a hároméves szolgálati idejük. A katonák, amikor megtudták, hogy nem engedik haza őket falujukba, megtagadták

vet és a vezényszavakat nem értenék. Természetesen a hadbíróóság azonnal letartóztatta őket. A trebinjei eset ismét nagy vihart váltott ki Pesten. Utcai tüntetések voltak, a parlamentben nagy viharok és Nyiry Sándor honvédelmi miniszter azzal nyugtatta meg a képviselőházat, hogy az engedelmességet megtagadó magyar katonákat nem fogják üldözni.

A trebinjei esetről ékes rigmusokat szerkesztett Hazafi Verai János utódja, Honfi Dóra István utcai népköltő. A vers megjelent a nótáskönyvben és a Városligetben az elárusítók torkuk szakadtából énekelték a „Megy a gőzös” dallamára:

*De sok levél jött újévkor Boszniából,
Keltelve volt trebinjei főpostáról.
De sok magyar anya várta,
Hogy hazajön újévre a kedves fia.
Édesanyák a levelet felbontották,
Hogy tartalmát is mielőbb megtudhassák.
Egypár szó volt az egészbe':
Magyar szóért vagyok anyám vasraverve.*

Nevezetes az 1904-es esztendő a sztrájkmozgalmak történetében. Március 14-én a szabósegédek léptek sztrájkba. A sztrájk néhány nap alatt véget ért. Juniusban tört ki a vasutassztrájk.

KITÖR A VASUTASSZTRÁJK.

A vasutassztrájk előzményei az 1902-es esztendőre nyulnak vissza. Akkor kezdődött meg a vasutasok körében a mozgalom a szervezkedésre és követelték a szolgálati pragmatikát. A vasutasok további követelése a Vasutas Szövetség megalakulásának engedélyezése és az általános fizetésrendezés volt. Két esztendeig békés gyűléseken követelődtek a vasutasok, 1904 márciusában azonban komolyabb események történtek. A vasutasok Budapestre országos nagygyűlést hirdettek és nyílt tiltak volt, hogy az országos nagygyűlésen felvetik a sztrájk kérdését. Március 21-én a vasutasok az egész országból Budapest felé özönlöttek. Sohasem tudták megállapítani, kinek az intézkedésére ment ekkor szét a rákosrendezői pályaudvar telegráfállomásáról az a parancs, hogy az összes vonatok a legközelebbi állomáson álljanak meg és ne folytassák tovább utjukat Budapest felé. Nem derült ki, hogy a vasutasok adták ki ezt a parancsot, hogy ezzel megkezdjék a sztrájkot, nem derült ki, hogy az igazgatóság adta-e ki ezt a parancsot, hogy megakadályozza a Budapestten hirdetett vasutasgyűlést. Annyi azonban tény, hogy ezzel a parancs-

sztrájkoló vasutasokat az éjszakai órákban behozták Budapestre. A vasutasok az Erzsébet királyné-uton ütötték fel a sztrájkanyát.

LENGYEL ZOLTÁN SZEREPE.

Lengyel Zoltán függetlenségi képviselő igen népszerű ember volt a vasutasok között, mert számtalanszor felszólalt érdekükben. Lengyel Zoltán a sztrájk kitörésekor a birtokán tartózkodott. A sztrájkoló vasutasok telefonon hívták fel Lengyelt és megkérték, hogy kocsizzon a közeli Csucsá vasuti állomásra, ahol különvonat várja. Lengyel Zoltán a különvonattal Budapestre érkezett, ahol a vasutasok nagy ovációval fogadták.

Reggel Lengyel Zoltán bement a képviselőházba, ahol Tisza István gróf és Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter éppen a teendőket tárgyalták. Lengyel Zoltán közvetíteni akart a kormány és a sztrájkolók között, Tisza azonban kijelentette, hogy ilyen körülmények között nem bocsátkozik tárgyalásokba és erőszakkal fogja letörni a sztrájkot.

RÉSZLEGES MOZGÓSÍTÁS

Harmadnap katonai csapatok vették körül az Erzsébet királyné-uti sztrájkanyát. Kihirdették, hogy a kormány részleges mozgósítást rendelt el és katonai szolgálatra berendelte az összes mozdonyvezetőket, fűtőket, kalauzokat és a tisztviselők közül azokat, akik tartalékos vagy népfőlkelő katonák voltak. A mozgósítási parancsnak természetesen mindenki engedelmeskedett és a sztrájknak ezzel vége volt. A tizenháromas bizottság tagjait letartóztatták. A bírósági tárgyaláson Vázsonyi Vilmos, Lengyel Zoltán, Baracs Marcel és Eötvös Károly védtek a vasutasokat, akiket fel is mentettek. A következő esztendőben azután a vasutasok majdnem mindent megkaptak, amit követeltek.

A FUVAROSOK SZTRÁJKJA

Éjfélkor ért véget a vasutassztrájk és reggel hatkor Budapestben kitört a fuvaros-sztrájk. Reggel hat órakor a Nyugati pályaudvar környékén állomásozó fuvarosok kocsisai hirtelen bérköveteléssel léptek fel, amit a bérkocsigazdák nem teljesítettek. A fuvaroskocsisok nyomban a Váci-uti Hamburg-kávéházba vonultak és kimondották, hogy sztrájkba lépnek. A sztrájk azzal kezdődött, hogy a kocsisok betörték a Nyugati pályaudvar raktárházaiba és fosztogatni kezdtek. A sztrájkról csakhamar értesültek a többi pályaudvar környékén állomásozó fuvarosok kocsisai is és mindenütt megtámadták a pályaudvari raktárakat, rabolni, fosztogatni és rombolni kezdtek. A déli vasuton egy raktárépületet felgyújtottak. A rendőrség kevésnek bizonyult a hirtelen támadt zavargás elfojtására, katonaságot kellett kirendelni, amely többször szuronyrohamot intézett a zavargók ellen. Az esti órákban a Ferencvárosban több helyen barrikádokat emeltek a sztrájkolók és a rendőrség és katonaság hosszas küzdelemmel tudott csak

után reggel a fuvaroskocsisok munkába állottak.

XIII.

A HIRES ZSEBKENDŐSZAVAZÁS

A képviselőházban 1904-ben óriási viharok voltak. Az ellenzék technikai obstrukcióval dolgozott. Minduntalan zárt ülést kértek és megakadályozták az érdemleges tárgyalást. Tisza István miniszterelnök októberben Geszt-ről nyílt levelet intézett, amelyben kijelentette, hogy föltétlenül szükség van a házszabályrevízióra, hogy a káros technikai obstrukciót megakadályozhassák. Október 15-én a képviselőház ülésén Dániel Gábor benyújtotta határozati javaslatát a házszabályrevízióról. A javaslat tárgyalását újabb technikai obstrukció tette lehetetlenné. Így következett be november 18., a híres zsebkendőszavazás napja.

1904. november 18-án délelőtt még javában folyt a technikai obstrukció. A Héz ekkor párhuzamos üléseket tartott, délelőtt tíztől kettőig és délután négytől este nyolcig. Délelőtt folyamán Apponyi és Mezössy Béla mondtak nagy beszédet a javaslat ellen. A délutáni ülésen négytől kilencig a zárt ülések egymást követték. Este háromnegyed kilenkor Perczel Dezső elnök szünetet rendelt el. A szabadelvű párt tagjai teljes számban felvonultak, úgyhogy az ellenzékiek rögtön látták, hogy valami készül. Pontban kilenkor Perczel Dezső az ülést újból megnyitotta. Tisza István állott fel szólásra és beszédet mondott, melyben rámutatott, hogy a technikai obstrukció mennyire elítélendő és káros. Beszéde végén Perczel elnök halkán mondott valamit, majd elővette zsebéből fehér zsebkendőjét és intett a kormány párt felé. A kormánypárti képviselők valamennyien felállottak. Az ellenzéki képviselők nem tudták, mi történt. Néhány pillanat múlva derült ki, hogy a kormánypárt megszavazta a házszabálymódosítást. Fűlsikötő láрма és vihar tört ki. Tisza felment az elnöki emelvényre és átadott az elnöknek egy borítékot. Az elnök felbontotta és átnyújtotta a jegyzőnek, aki felállt és a levelet felolvasta. Az ellenzék tombolt, lármázott, a jegyző halkán olvasott és ismét az volt a helyzet, hogy az ellenzéki képviselők nem tudták, mi történt. Csak percek múlva lett nyilvánvaló, hogy Tisza királyi kéziratot nyújtott át az elnöknek, amelyben a király a Házat elnapolta.

— Gázság!... Csalás!... Hazaárulás!... — kiáltások röpültek a kormány tagjai és az elnök felé. A kormány tagjai és a szabadelvű párti képviselők, valamint a Ház elnöke kivonultak. A forrongó ellenzéki képviselők egyedül maradtak a teremben. Egyszerre csak felzúgott a Kossuth-nóta, elénekelték és azután mindenki eltávozott a Házból. Az Andrássy Gyula gróf köré csoportosult tizenhárom képviselő még az este kilépett a szabadelvű pártból. Másnap Wlassics Gyula és Darányi Ignác volt miniszterek jelentették be a szabadelvű pártból való kilépésüket.